

În ce privește poporul român și originea lui, Filippo Buonaccorsi a avut ocazia în timpul traversării teritoriului românesc, să adune la fața locului anumite informații de care s-a servit mai târziu în operele sale. Spirit inteligent și viu, el a remarcat apoi, în Polonia, că polonezii numeau pe români aproape cu același termen (*Wolochy*) ca și pe italieni (*Wlochy*), doar, cum precizează el, cu o „schimbare de accent”. Atunci umanistul polonez nu se mai îndoiește de loc de originea latină a poporului român, și în opera sa *Vita et mores Sbignei Cardinalis* (1479—1480), el vorbește limpede despre acest lucru, prezentînd războaiele romanilor cu dacii și colonizarea Daciei:

„Quod quale fuerit, antequam repetatur, propter errorem multorum non frustra erit explicasse, quo tempore quaque ob causam missa sit a Romanis colonia in inferiorem Mysiam, quae hodie Valachia nuncupatur [...]. Nam Poloni, qui eos [Valachos] Italos scirent, lingua sua appellarunt eodem nomine, quo ceteros Italiae indigenas vocant, sed rudi admodum accentu. Mox, ubi Latinae litterae in Poloniam illatae sunt, **emollito paulatim vocabulo submitiori accentu Valachos dixerunt**. Quod nomen veluti quodam consensu ceterarum gentium ad haec usque tempora in illis perdurat”¹.

După cum se observă, Buonaccorsi emite un raționament temeinic. Dar ideea umanistului polonez depășește ca importanță simpla latinitate a poporului român. Este pentru prima dată, și destul de devreme, că se pune, lingvistic, problema sensului termenilor *wloch*, *voloh*, *vlah*, care în cercetările timpurilor moderne vor fi raportate la numele tribului celtic *Volca* — *Volcae*, constituind subiect de îndelungate dispute istorice și filologice². Buonaccorsi a avut intuiția sensului de „roman” sau „de origine romanică”, pe care-l aveau acești termeni și în consecință, el are prioritatea ideii cu secole în urmă.

Valoarea observației și a intuiției lui Buonaccorsi este dovedită și de faptul că un alt umanist italian, Antonio Bonfini (1425—1505), autorul scrierii *Rerum Ungaricarum decades*, care și-a dus viața la curtea lui Matei Corvin, și care vorbește, de asemenea, despre latinitatea românilor, nu observă și nu prezintă paralelismului termenilor maghiari *oláh* (român) și *olasz* (italian), cu același sens comun de „roman”, „romanică” și cu aceeași bază lingvistică, după cum nici umanistul de origine română Nicolae Olahus (1493—1568) nu face vreo apropiere, deși cunoștea maghiara și limba română, mulțumindu-se ca în opera sa *Hungaria* (1536—1537) să reproducă ideile lui Piccolomini, chiar cu oarecare îndoială asupra latinității limbii române,

¹ *Vita et mores Sbignei Cardinalis auctore Philippo Buonaccorsi Callimacho*, în *Monumenta Poloniae historica*, ed. II, t. VI, Cracovia, 1961, p. 236: „Oricum ar fi [...] pe lângă erorile multora nu va fi greșit să spunem că între timp va fi fost trimisă din aceeași pricină, de către romani, o colonie în Moesia inferioară, care astăzi se cheamă Valahia [...] Căci Polonii, care îi știu pe valahi de italieni, în limba lor îi numesc cu același nume, cu care îi desemnează și pe ceilalți băștinași ai Italiei, dar cu un accent oarecum stricat. Îndată ce scrisul latin a fost dus în Polonia, cuvîntul fiind înmuiat pe nesimțite, sub influența accentului, le-au zis *valahi*. Acest nume, bunăoară, printr-un oarecare consens al celorlalte popoare dăinuiește pînă în timpurile de-acum în limba acestora”.

² W. Kętrzyński, *Volcae Tectosages a Wlach, Wloch*, în *Rozprawy Akad. Um.*, sect. ist. și filoz., t. XLII, 1901, p. 31—41; Ilie Gherghel, *Cîteva contribuțiuni la cuprinsul noțiunii cuvîntului „vlah”*, în «Conv. lit.», LII, 1920, p. 33—348; K. Schünnemann, *Die „Römer” des anonymen Notars*; în «Ungarische Jahrbücher», VI, 1926, p. 148—157; vezi încă H. de Arbois de Jubainville, *Introduction à l'étude de la littérature celtique*, Paris, 1883, p. 10—16 și alții.